

Ο συμβολισμός του Ναού. Ο ουρανός επί γης.

Βασιλική με τρούλο

Ο Θεός έφτιαξε έναν προστατευμένο κήπο, τον Κήπο της Εδέμ, στον Παράδεισο, όπου τοποθέτησε τον Αδάμ και την Εύα. Ένα οικοσύστημα, λέξη που εμπεριέχει τη λέξη οίκος-σπίτι. Έφτιαξε ένα σπίτι για τον άνθρωπο. Κάπου όπου θα αισθάνεται ασφαλής, περιτριγυρισμένος από την αγάπη Του. Ο οίκος του Θεού, η εκκλησία είναι το σπίτι κάθε χριστιανού αλλά και το επίγειο σπίτι του Θεού.

Η βασιλική με τρούλο είναι ο πιο γνωστός αρχιτεκτονικός ρυθμός χριστιανικής εκκλησίας. Έχει καθιερωθεί στην ορθόδοξη παράδοση και έχει μια μακρά και ενδιαφέρουσα ιστορία να πει.

Με επιρροές από τον αρχαιοελληνικό τύπο της Βασιλικής αλλά και τον ιουδαϊκό ναό του Σολομώντος, ο ορθόδοξος ναός είναι γεμάτος συμβολισμούς, ενώ είναι δομημένος σε απόλυτη αρμονία με το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας.

Γιατί «βασιλική»;

Ο τύπος αυτού του κτιρίου έχει τις ρίζες του στην αρχαία Ελλάδα. Οι βασιλικές ήταν χώροι που φιλοξενούσαν μεγάλες συγκεντρώσεις και εκδηλώσεις, ακόμη και δικαστήρια. Αργότερα οι βυζαντινοί χρησιμοποίησαν τον αρχιτεκτονικό τύπο και το όνομα για τις βασιλικές τους που ήταν μεγάλες εκκλησίες όπου τελούνταν μεγάλες αρχιερατικές λειτουργίες, αυτοκρατορικές εκδηλώσεις και σπουδαίες εκδηλώσεις με πλήθος κόσμου. Πολλές είχαν μεγάλους δρόμους μέσα, για να χωρούν πολύ κόσμο, και έτσι ονομάζονταν δρομαίες.

Η Αγία Σοφία της Κωνσταντινούπολης είναι μια τρουλαία δρομαία βασιλική ακριβώς επειδή το μεσαίο κλίτος της έχει τις διαστάσεις δρόμου. Πριν πάρουν οι εκκλησίες αυτές τις διαστάσεις βέβαια επί Βυζαντίου, οι βασιλικές ήταν μικρότερες και ξεκίνησαν να χτίζονται τον 4ο αι. μΧ. ως τόποι για την προσευχή και την τέλεση της Θείας Ευχαριστίας μετά τους διωγμούς των Χριστιανών που ποθούσαν να έχουν έναν τόπο συγκέντρωσης όπου θα λατρεύουν επιτέλους τον Κύριο χωρίς να κρύβονται και να φοβούνται.

Τι είναι ο τρούλος;

Ο τρούλος είναι ένα πολύ ιδιαίτερο κατασκεύασμα που φαίνεται να μη στηρίζεται πουθενά και απλά να στεφανώνει το κτίριο. Ο πιο περίτεχνος τρούλος κατασκευάστηκε από τους μηχανικούς Ανθέμιο και Ισίδωρο μεταξύ του 532 και 537μ.Χ. και ανήκει στον Ναό της του Θεού Σοφίας, στην Κωνσταντινούπολη. Κανείς δεν μπόρεσε να τον αντιγράψει. Ακόμα και ο αρχιτέκτονας Σεντεφχάρ Μεχμέτ Αγάς, όταν έχτισε απέναντί της το Μπλε Τζαμί (1609-1616), ένα σχεδόν πανομοιότυπο κτίριο με την Αγία Σοφία, δεν κατάφερε να αντιγράψει τον τρούλο.

Η ιδιαιτερότητα αυτού του τρούλου συνίσταται στο ότι στηρίζεται σε πεσσούς που συνδέονται με τόξα, αψίδες δηλαδή. Αυτά τα τόξα σχηματίζουν ημισφαιρικά τρίγωνα και δημιουργούν ένα στεφάνι, πάνω στο οποίο στηρίζεται ο τρούλος. Οι πεσσοί, οι κολώνες δηλαδή, είναι χτισμένοι μέσα στον τοίχο έτσι ώστε να είναι αόρατοι στον θεατή. Αυτό δίνει την αίσθηση, σε αυτόν που θα σηκώσει τα μάτια ψηλά, ότι ο τρούλος αιωρείται και δεν στηρίζεται πουθενά, αποτελώντας έναν ουρανό.

Πώς επιδρά στο θρησκευτικό συναίσθημα;

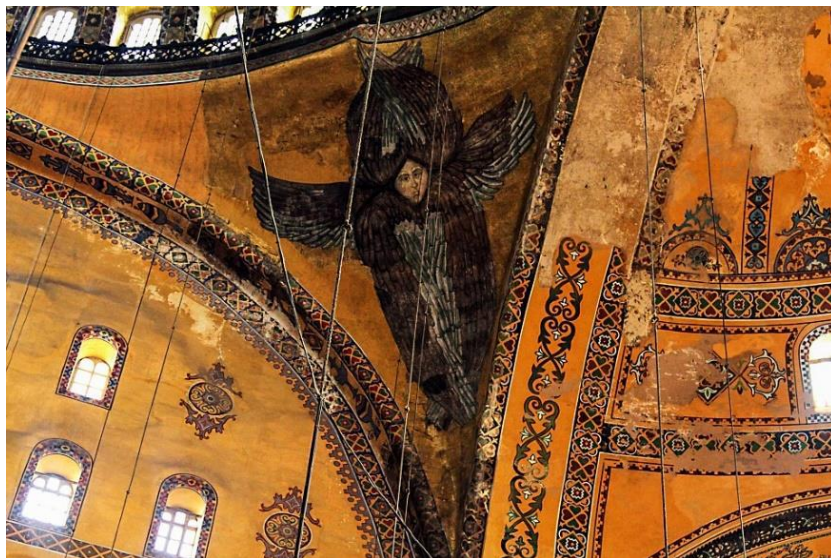
Το στρογγυλό σκεπαστικό σχήμα του τρούλου, όπως είπαμε, δίνει την εντύπωση του ουρανού. Στον ορθόδοξο ναό ο ουρανός κατεβαίνει στη γη, έρχεται και τη σκεπάζει δημιουργώντας μια σφαίρα ουράνια.

Κάπως πιο διαφορετικά είναι τα πράγματα στον καθολικό ναό και κυρίως στον γοτθικό τύπο (11ος αι.) που φαίνεται πως το κτίριο θέλει να φτάσει τον ουρανό και όλος ο ναός εκεί δίνει μια εντύπωση πως ο άνθρωπος ετοιμάζεται να εκτοξευθεί προς τον ουρανό.

Το σημαντικό με τον ορθόδοξο ναό είναι πως τίποτα από αυτά που υπάρχουν μέσα στην εκκλησία δεν είναι τυχαία τοποθετημένα έτσι όπως είναι, εκεί όπου είναι. Το καθετί έχει έναν συμβολισμό, μια ερμηνεία και έναν πολύ συγκεκριμένο λόγο που υπάρχει. Ακόμα και το τελευταίο καντηλάκι.

Οι πολυέλαιοι και τα κεριά είναι τα αστέρια του ουρανού. Οι κίονες είναι οι άγιοι και οι πατέρες που στηρίζουν το σπιτικό αυτό. Ο Χριστός είναι πανταχού παρών και μαζί με τη Θεία λειτουργία όλος ο χώρος μετουσιώνεται σε μια ουράνια κατοικία των αγγέλων.

Υπάρχει μεγάλη ομορφιά μέσα σε αυτή τη λεπτομέρεια, του να μη χαθεί τίποτα και τίποτα να μην είναι τυχαίο. Όπως κάθε τι που κάνουμε έχει σημασία για τον Θεό και όπως κάθε τι που κάνει κάποιος που

αγαπάμε έχει σημασία για εμάς, το προσέχουμε και το φυλάσσουμε, έτσι και μέσα στον ναό, όλα υπάρχουν με σοφία, αγάπη και προσοχή.

Την επόμενη φορά που θα μπορούμε λοιπόν σε μια εκκλησία, ας έχουμε κατά νου ότι μπαίνουμε στον ουρανό. Ας αφήσουμε αυτή τη σκέψη να μας πλημμυρίσει και ας παρατηρήσουμε καλύτερα τις εικόνες και τις τοιχογραφίες, τα φώτα, τις καμάρες και τις κόγχες, τα καντήλια, τα ξυλόγλυπτα. Ας μυρίσουμε και ας ακούσουμε, ας αγγίξουμε, ας ενεργοποιήσουμε όλες μας τις αισθήσεις. Ας νιώσουμε ότι μας κυκλώνει ο ουρανός και ότι βρισκόμαστε μέσα σε μια σφαίρα που κατέβηκε για να μας αγαλλιάσει, γεμάτη με την αγάπη του Θεού και των συνανθρώπων μας. Μια νέα Εδέμ, προστατευμένη, μια μικρή επιστροφή στον Θεό Πατέρα, στην ιδανική εκείνη παραδείσια κατάσταση.

Ευλαμπία Τσιρέλη

Εκπαιδευτικός, συγγραφέας

υπ. Διδάκτωρ Βιβλικής Γραμματείας και Θρησκευολογίας.

Διαβάστε: Συμείων Θεσσαλονίκης, Ερμηνεία Περί του Θείου Ναού.

Εικόνες άρθρου – δωρεάν διάθεση rixabay.com